

Litteraturnyt

OLDTID OG MIDDELALDER

Anthony Faulkes and Richard Perkins (ed.): *Viking Revaluations. Viking Society Centenary Symposium 1992.* (Viking Society for Northern Research, 1993). 216 s., 20 £.

I 100 år har »The Viking Society for Northern Research« samlet engelske forskere omkring Islands klassiske litteratur og vikingetidens historie. I 1992 fejrede selskabet sin 100 års fødselsdag og udgav dels en fødselsdagsudgave af sin årlige *Saga-Book*, dels denne rapport fra et internationalt symposium holdt i London i maj 1992.

Den indeholder først »Centenary Revaluations« af forskningshistorien i de discipliner, der dækkes af »Viking«-selskabets interesser: Knut Helle giver en redegørelse over status quo i forskningen i Norges historie. Gunnar Karlsson fortæller om historieskrivningens sørgelige tilstand på Island, efter at ættesagaerne er blevet opgivet som kilder til Islands tidlige århundreder, og arkæologien endnu ikke er kommet ordentligt i gang. Vésteinn Ólason fortæller om den livlige litteraturvidenskabelige forskning i islændingesagaerne og Diana Whaley om kongesagaerne, som hun betragter som »sagaernes Askepot«. Michael Barnes redegør for de mange forskellige teorier om de skandinaviske sprogs historie på de britiske øer; og Christine Fell beretter om engelske studier i oldnordiske materier fra renaissance og romantik med et kort udblik over nutid og fremtid.

Så følger to rækker »Current Pro-

blems«, den første om »Pagan Beliefs and Christian Impact«. Her findes en meget væsentlig artikel af den alt for tidligt døde Bjarne Fidjestøl om skjaldedigtningens bidrag til hedenskabets og kristningens historie. Den fortsætter en artikel i symposierapporten *Nordisk hedendom* (red. Gro Steinsland m.fl., Odense 1991; se *Historie*, 19, 1991-93, s. 752f). Til sammen udgør de et væsentligt stykke grundforskning, man kan frygte bliver begravet. Ursula Dronke fantaserer uhæmmet over mulige kristne dybsindigheder i Vølvens Spådom og Rigs Vandring – og finder især mange i de tabte strofer. Else Roesdahl redegør kyndigt for, hvorledes arkæologien kan belyse den sidste hedenske periodes kult og forestillingsverden. Peter Foote dækker både bredde og dybde i kristningens historie, mens han prøver at besvare spørgsmålet om, hvordan det nykristne islandske samfund så ud, siden det kunne overleve ægte hedensk digtning.

Bogens sidste afsnit dækker aktuelle problemer omkring de skandinaviske samfund i perioden 800-1100. Her leverer R.I. Page et velturneret defensorat for det forsømte studium af runeindskrifterne; han opfordrer eksperterne til at popularisere deres resultater og historikerne til at være mere opmærksomme på runestenenes muligheder, og han refererer den forskning, der dog har fundet sted i de senere år. Judith Jesch viser, hvorledes termerne *drengr* og *thegn* har en helt anden betydning i den norrøne skjaldedigtning end i de angelsak-

siske kilder og i vore runeindskrifter. Preben Meulengracht Sørensen bringer et afsnit fra sin disputats, og endelig giver Bjørn Myhre en veldokumenteret begrundelse for at datere den angelsaksiske imports ankomst til Norge til det 8. århundrede – før angrebet på Lindisfarne i 793; i hans artikel tegner der sig et før-vikingetidigt norsk miljø med livlig udvekslingsaktivitet over Nordsøen (ikke uligt vores eget tidlige Ribe).

Man må ønske det engelske »Viking Society« til lykke med dets veltilrettede fødselsdagsfestligheder og håbe på fortsat liv og virksomhed i det kommende århundrede.

Rikke Malmros

Preben Meulengracht Sørensen: *Fortælling og ære. Studier i islændingsagaerne*. (Aarhus Universitetsforlag, 1993). 400 s., 268 kr.

I denne litteraturvidenskabelige disputats anskues de islandske ættesagaer under ét som »sande fortællinger«, det vil sige som *historieskrivning*. Bogens bærende princip er respekten for sagaen som litterær genre: Ifølge sin genre opfatter enhver islændingsaga sig selv som pålidelige efterretninger om, hvad fortidens offentlige mening mundtligt har videregivet. Sagaens fortællinger berettes for at holde hver tilhører fast på den ærens norm, der er fælles for dens aktører og dens samtids publikum. Sagagenren betragtes således ikke som fiktion eller skønlitteratur, men som *pragmatisk historieskrivning*, som fortællinger, hvis pointe er, at de skal opfattes som sande og derfor efterlignelsesværdige.

Da historieskrivningens historie tiltrækker stadig flere forskere, er det rimeligt at anmelde bogen i dette tidskrift. Men den tilfredsstillende også en mere umiddelbar historisk interesse,

idet den lægger megen vægt på at forstå sagaernes normer ud fra, hvad der ellers kan vides om det 13. århundredes islandske samfund – gennem dets love og dets bøger om landnam og gennem dets beskrivelser af tidens kaotiske politiske liv i »samtidssagaer«. Island var da stadig et samfund uden centralmagt, styret af slægtsbånd, af fejdeinstitutionen og af fællesskabets offentlige mening; styret af en egalitær ideologi, hvor den enkeltes *ære*, hans pligt til at hævde sin ukrænkelige personlige integritet, var den offentlige morals bærende princip, princippet bag den ærefulde hævn, den ærefulde fejde og det ærefulde forlig. Denne moral kunne ikke formuleres i faste påbud og forbud, men kunne alene udmøntes i eksemplariske *fortællinger* om konflikter, om deres udladninger i hævn og fejde og om fredens genoprettelse i forliget. Bogen lader sig således læse som et nyttigt supplement til Ole Fengers disputats *Fejde og Mandebod* fra 1971.

For at kunne beskrive sagaernes sociale verdensbillede giver forfatteren en levende, plastisk, dybt indtrængende skildring af det islandske samfund i det århundrede, hvor sagaerne blev skrevet ned, ud fra devisen: »Den samfundsorden, der fremstilles i lovene som et normativt system, tematiseres i sin virkelige problemfylde og modsætningsfuldhed i litteraturen«. Forfatteren tilstræber at se på sagaerne ud fra den tid, hvor de blev nedskrevet under påvirkning af deres første publikum; men han bruger dem ikke umiddelbart som kilde til denne tid (sådan som det er blevet gjort af William Ian Miller i *Bloodtaking and Peacemaking. Feud, Law and Society in Saga Iceland* (Chicago 1990)). Tværtimod lægger han vægt på, at litterær analyse af teksterne med respekt for deres genre må gå forud for enhver brug af dem som kilde til noget uden for dem selv – et strengt kildekritisk krav, som